

Mutfakta Bilim Var-6

Murat Dođan¹

¹Istanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Gastronomi ve Mutfak Sanatları, İstanbul, Türkiye,
ORCID ID: 0000-0001-6391-4887,
mdogan@gelisim.edu.tr,

[CITATION]

Doğan, M., (2022). Dünyada Kıtılık ve Obezite Paradoksu. *Yemek Zevki Dergisi*,24,(5), İstmag Magazin Gazetecilik, İstanbul.

2022 Mayıs

Dünyada Kıtık ve Obezite Paradoksu

Doç. Dr. Murat DOĞAN*

Gıdalarımız açısından gelecek 50 yılda bizleri neler bekliyor? Öncelikle onu yanıtlamakta yarar var diye düşünüyorum.

Bence geleceği tahmin etmenin en güvenilir yolu şimdiye odaklanmaktır. Her düşünce şimdi de başlar. Aslında doğru olanda, detaylarda kaybolmadan şimdi de olup biten olayların geleceği nasıl şekillendireceğine karar verebilmektir.

Biliyoruz ki yakın bir zamanda Ukrayna'da savaş patlak verdi. Bu nedenle buğday gibi temel bir gıdanın üretiminin yarı yarıya düşeceği öngörülüyor. Bu gelişme Ukrayna'nın buğday ihracatını olumsuz etkileyecek ve sonuçta pandemi dolayısıyla krizde olan küresel gıda arzının iyice tehlikeye gireceği muhtemeldir.

Gıdanın tüm dünyada adil olarak dağıtımının sağlanmasına engel olan savaşlar ve buna bağlı göçler var. Buna ek olarak daha başka nedenler var ki, bunlar da gıda kıtlığı sonucunu doğuruyor. Evet küresel ısınma ve iklim değişikliği nedeniyle ekolojik sorunlar çoğalıyor. Kuraklık hızla artıyor. Biyolojik çeşitliliğin dengesi bozuluyor. Gıdanın elde edilmesi ve gıdaya ulaşım zorlaşıyor. Daha da kötüsü beslenme için yeterli olmayan tarım ürünlerinin gelişmiş ülkeler tarafından biyoyakıt olarak kullanımının artışı da söz konusu.

* İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: mdoğan@gelisim.edu.tr, ORCID Numarası: 0000-0001-6391-4887

Gelecek 50 yılda gıdalar açısından bizleri nasıl tür krizler ve riskler bekliyor? Biraz da onlardan bahsedelim.

Yakın bir zamanda ABD Ulusal Bilim Akademisi dünyada sıcaklık ortalamasının bir derece artmasının buğday, pirinç ve mısır üretiminin yüzde on azalmasına neden olacağını rapor etti. Birleşmiş Milletlerin hazırladığı raporlara göre susuzluğun ve kuraklığın 50 yıl içinde Afrika ve Latin Amerika'da yüz milyonlarca insanı etkileyeceği öngörülüyor. Aynı raporlara göre birçok bölgede su sıkıntısı başlayacak ve Peru'da 10 milyon insanın su sıkıntısı çekeceği tahmin ediliyor. Denizlerin beş metre yükseleceği, dünya gıda stoklarının tükeneceği ve yüz milyonlarca insanın uygun iklim koşullarında yaşamak umuduyla göç yollarına düşeceği bu raporlarda olası sonuçlar olarak vurgulanmış. Bundan sonraki 50 yılda iklim değişikliğinin gıda üretimini olumsuz etkileyeceği tahmin edilmektedir. Tarımda kullanılan su miktarının azalması, deniz seviyesinin yükselmesine bağlı toprak kaybının olması ve topraktaki tuz miktarının artması kaçınılmaz sonuçlar olacaktır. Deniz seviyesinin yükselmesine ve su sıcaklığının değişimine bağlı olarak deniz ürünlerinde azalma olacağı da bildirilmektedir.

Küresel ısınma nedeniyle, 1980 ile 2020 yılları arasında buğday, arpa ve mısır rekoltesinin düştüğü tespit edilmiştir. Brezilya, Güney Doğu Asya ülkeleri, Çin ve Afrika ülkelerinin küresel iklim değişikliği nedeniyle gıda üretimleri düşüyor. Afrika başta olmak üzere dünyadaki ekilebilir arazilerin bir kısmı ise biyoyakıt üretimi için ayrılmış durumda. Birçok gelişmiş ülke, Afrikalının açlığına çare olabilecek topraklarını biyoyakıt üretimi için satın almaktalar. Örneğin Çin, Kongo'da biyoyakıt üretimi için 2.8 milyon hektar toprak satın aldı. Afrika'daki kıtlık ve açlık sonucu, her gün yüzlerce çocuk ölüyor, son model otomobillerin yakıt depolarını doldurabilmek için Afrikalı insanların toprağına, dolayısıyla da ekmeğine göz dikilmesi üzücüdür. Kaçınılmaz sonuç olarak arzı azalan gıda maddelerinin fiyatı tüm dünyada giderek artıyor. Bu durum fakir ülkelerde açlık ve kıtlık tehlikesi anlamına geliyor. Neredeyse gelirin tamamını beslenmeye ayıran ve karın tokluğuna çalışan insanlar zengin ülkelerin biyoyakıt iştahı nedeniyle aç kalıyor.

Dünyada yeterli gıdaya ulaşamayan 842 milyon insanın 798 milyonu az gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Her yıl beş yaşın altındaki altı milyon çocuk açlık yüzünden yaşamını yitirmektedir. Son verilere göre dünyadaki her dokuz kişiden biri açlıkla mücadele etmektedir. Dünyada açlık oranları 1990'ların ortalarından itibaren giderek artış göstermekte olup Afrika'da yoksul insan sayısı son on yılda dört kat artmıştır. Birleşmiş milletlere göre bu artışın nedenleri; yanlış tarım politikaları, 2008'den beri artan küresel ekonomik kriz ve bunlara bağlı oluşan gıda fiyatlarındaki aşırı artıştır.

Bir insanın günlük besin ihtiyacı ortalama 2 bin 500 kaloridir ve şu anda dünya tarım sektörü günlük kişi başı 2 bin 720 kalorilik besin üretmektedir. Tüm felaket ve krizlere rağmen dünyada herkesi doyuracak kadar gıdanın var olduğunun kanıtı bu verilerdir. Buda dünyada tarım ürünlerinin adil olarak dağıtılmadığını ve dünya açlık sorunundaki en büyük faktör olduğunun göstergesidir. Dünyada iki milyara yakın insan açlık sorunuyla savaşıyor, bir o kadar insanın da obezite ile mücadele ediyor olması, gerçekten büyük bir paradokstur.

Son 10 yılda dünya genelinde savaşların sayısı belirgin şekilde artmıştır. Bu çatışmaların çoğunluğu sağlıklı gıdaya ulaşımın sorunlu olduğu ülkelerde yaşandı. Bu durum gıda üretimine ve erişilebilirliğine engel olmaktadır. Bununla birlikte açlık ve kıtlığın yol açtığı beslenme bozuklukları ve buna bağlı hastalıklar, başta çocuklar ve yaşlılar olmak üzere toplumlari etkilemeyi sürdürmektedir.

Bugün dünyada beslenme eksikliğine bağlı büyüme bozukluğu yaşayan beş yaşın altındaki çocukların sayısı 155 milyondur ve dünya çocuk nüfusunun yüzde 23'üne karşılık gelmektedir. Diğer taraftan dünyada 641 milyon yetişkin obez insan mevcut ve dünya nüfusunun yüzde 13'ü civarındadır. Dünya nüfusundaki obezite oranı 1980'den günümüze iki buçuk kat arttı. Obezite sorunu en yaygın olarak yüksek gelir grubunda olan Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde görülmektedir. Bu bölgelerde yaşayan yetişkin nüfusun yaklaşık yüzde 28'i obezdir ve bu artış diyabet, yüksek tansiyon ve kalp damar hastalıklarını ortaya çıkarmakta, ülkelerin sağlık hizmeti giderleri artırmakta ve bireyin yaşam kalitesi düşürmektedir.

Son olarak bana bu konu üzerine neden bu kadar kafa yoruyorsun diyebilirsiniz?

Şunu söyleyebilir. Bu kadar önemli bir konunun yeterince gündeme gelmediğindendir. Sonuç olarak, kıtlık, açlık ve obezitenin eş zamanlı olarak mücadele edilmesi gereken bir sorun olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca dünyamızın kıtlık, açlık ve obezite ile başarılı bir şekilde mücadele edebilmesi için stratejik bir gıda sistemlerine ihtiyacı var.

Sonraki yazılarımda konuyu daha da detaylandırmayı düşünüyorum.

Sağlık ve afiyette bayramlarınız olsun.